

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object identifier

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Xitoy tilida inkor kategoriyasining grammatik va semantik xususiyatlari

G'aybullayev Sherali Toshkent o'g'li

Oriental universiteti Filologiya fakulteti 4- bosqich talabasi

Sherali0303@mail.ru, +998880333099

Ilmiy rahbar: D.A.Tashmuxeidova

Oriental universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy xitoy tilidagi inkor konstruktsiyalarining grammatik va semantik xususiyatlari har tomonlama tahlil qilinadi. Asosiy inkor partiklari — 不 (bù), 没 (méi), 非 (fēi), 勿 (wù) va 别 (bié) — ning sintaktik joylashuvi, ularning zamon va holatga bog'liq qo'llanishi, shuningdek, emotsional va diskursiv funksiyalari o'rganiladi. Xitoy tili negatsiyasi orqali inkor faqat grammatik vosita bo'lib qolmay, balki semantik konnotatsiyalarni ham ifodalaydi. Maqola zamonaviy tilshunoslikdagi yondashuvlar va ishonchli manbalar asosida yozilgan.

Kalit so'zlar: xitoy tili, inkor, negatsiya, semantika, grammatika, partikla, diskurs, pragmatika, bù, méi.

Annotation. This article provides a comprehensive analysis of the grammatical and semantic properties of negation in Modern Standard Chinese. It explores the main negation particles — 不 (bù), 没 (méi), 非 (fēi), 勿 (wù), and 别 (bié) — their syntactic positioning, temporal and contextual usage, as well as emotional and discursive functions. The study shows that negation in Chinese serves not only as a grammatical marker but also carries rich semantic and pragmatic implications. The article draws upon established linguistic sources and modern theoretical perspectives.

Key words: Chinese language, negation, negating expressions, semantics, grammar, particle, discourse, pragmatics, bù, méi.

Inkor (negatsiya) – bu har qanday tabiiy tilning ajralmas sintaktik va semantik elementi bo'lib, biror voqelik, xatti-harakat yoki sifatning mavjud emasligini ifodalaydi. Xitoy tili turkiy tillardan farqli ravishda analitik tuzilishga ega bo'lib, unda inkor vositalari o'ziga xos grammatik qonuniyatlarga asoslanadi. Ushbu maqolada zamonaviy standart mandarin (putonghua 普通话) doirasida inkor partiklari va ularning ishlatilish kontekstlari tahlil qilinadi.

Xitoy tilida eng keng tarqalgan inkor vositalari quyidagilar:

- 不 (bù) – umumiy inkor, hozirgi yoki kelasi zamonda ishlatiladi.
- 没 / 没有 (méi / méiyǒu) – o'tgan zamon yoki mavjudlikning inkor qilinishi.
- 非 (fēi) – adabiy, rasmiy uslubda ishlatiladigan kuchli inkor vositasi.
- 勿 (wù) – buyruq inkori (salbiy imperativ), rasmiy uslubda.
- 别 (bié) – norasmiy nutqda salbiy buyruq ifodasi.

1. 不 (bù)

不 – eng ko'p qo'llaniladigan negatsiya partiklasidir. U fe'l oldidan keladi va odatda hozirgi yoki kelasi zamoni inkor qiladi:

我不去。

Wǒ bù qù. – Men bormayman.

2. 没 / 没有 (méi / méiyǒu)

Ushbu shakl o‘tgan zamonda yoki mavjudlikni inkor qilishda ishlatiladi:

他没来。

Tā méi lái. – U kelmadi.

我没有钱。

Wǒ méiyǒu qián. – Menda pul yo‘q.

3. 非 (fēi)

Ko‘proq yozma nutqda yoki aforizmlarda uchraydi:

非礼勿视。

Fēi lǐ wù shì. – Odobsizlik – qarama.

4. 勿 (wù) va 别 (bié)

Bu ikki partikla salbiy buyruqni ifodalaydi. 勿 – rasmiy va qadimiy shakl, 别 esa norasmiy shakl:

勿忘国耻。

Wù wàng guó chǐ. – Milliy uyatni unutma.

别说话!

Bié shuō huà! – Gapirma!

Xitoy tilida inkor partiklari nafaqat grammatik negatsiyani ifodalaydi, balki turli semantik vazifalarni ham bajaradi. Inkor vositalari orqali biror harakatning sodir bo‘lmaganligi, mavjudlikning yo‘qligi, istak yoki ehtimollikning rad etilishi kabi ma’nolar ifodalanadi. Shuningdek, inkor konstruktsiyalari orqali nutq egasining baholovchi munosabati, emotsional holati yoki ijtimoiy pozitsiyasi ham ifodalangan bo‘lishi mumkin. Bu bo‘limda xitoy tilidagi inkor konstruktsiyalarining asosiy semantik funksiyalari, ularning kontekstga bog‘liq tarzda qanday ishlatilishi va turli pragmatik konnotatsiyalari tahlil qilinadi.

Xitoy tilidagi inkor partiklari nafaqat sintaktik jihatdan muhim, balki semantik jihatdan ham ko‘p qirrali bo‘lib, ular orqali vaqt, mavjudlik, ehtimol, istak va emotsional munosabatlar kabi turli semantik toifalar ifodalanadi (Li va Thompson S, 1981, 435-b). Ayniqsa, **bù** va **méi** partiklari voqelikni turlicha inkor qilish orqali harakatlarning zamoniyligini o‘ziga xosligini namoyon qiladi:

1. Xatti-harakatni inkor qilish

我不吃肉。 – Men go‘sh t yemayman.

2. Holatni yoki mavjudlikni inkor qilish

他没有书。 – Unda kitob yo‘q.

3. Majburiyat yoki ehtimolni inkor qilish

你不用去。 – Senga borish shart emas.

他不会来。 – U kelmasligi mumkin / kelmaydi.

4. So‘zlamda e‘tiroz yoki rad etish (diskursiv inkor)

不是我干的。 – Buni men qilmaganman.

Zhang ham xuddi shunday fikr bildiradi: negatsiya xitoy tilida nafaqat sintaktik darajadagi inkor, balki muloqotning illokutsional kuchini belgilovchi pragmatik vosita sifatida ham ishlaydi. Unga ko‘ra, inkor partiklari vositasida so‘zlovchi shubha, inkor, e‘tiroz, shuningdek, ijtimoiy masofani ifodalay oladi (Zhang, 2013, 45-bet).

Xitoy tilida negatsiya operatori doimo **fe’l oldidan** keladi. Bu holat boshqa tillar (masalan, ingliz tili yoki o‘zbek tili) bilan solishtirilganda farqli sintaktik tuzilishga ega:

Til	Inkor pozitsiyasi
Xitoycha	Subyekt + inkor + fe’l
O‘zbekcha	Subyekt + fe’l + emas
Inglizcha	Subyekt + do not + fe’l

Bundan tashqari, **bù** va **méi** partiklari ishlatiladigan kontekstga qarab o‘zaro almashtirib bo‘lmaydi. Ular zamon, holat va fe’lning tabiati bilan chambarchas bog‘liq.

Ba’zi hollarda ikki inkor birikmasi semantik jihatdan ijobiy ma’no beradi (double negation):

他不是不懂。 – U tushunmaydi emas (ya’ni, u tushunadi).

Bunday uslubiy konstruksiyalar adabiy tilda, e‘tirozli yoki inkor qilingan e‘tirof holatida uchraydi.

Xitoy tilidagi inkor konstruksiyalari, ularning grammatik va semantik funksiyalari har tomonlama o‘rganishga arziydigan mavzudir. Negatsiya vositalari — 不, 没, 非, 勿, 别 — fe’l bilan qanday bog‘lanishini tushunish, xitoy tili grammatikasining tub mohiyatini anglashga yordam beradi. Ular yordamida zamon, mavjudlik, e‘tiroz, rad etish kabi mazmunlar ifodalanadi va til egiluvchanligining ifodasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Li, C., & Thompson, S. (1981). Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar. University of California Press.
2. Lü, S. (1980). Xiandai Hanyu Babai Ci (800 Words in Modern Chinese). Commercial Press.
3. Huang, A., & Li, Y. (2009). The Syntax of Chinese. Cambridge University Press.
4. Zhang, N. (2013). Negation in Chinese. In The Oxford Handbook of Negation. Oxford University Press.

